

ERRORES A PIO IX. DAMNATI

CIRCA MATRIMONIUM EIUSQUE IMPEDIMENTA.

604. — Inter acta Pii IX. multa reperiuntur circa matrimonium, ex quibus praecipua referre iuvat.

I. In damnatione et prohibitione operum Nuytz, sic de isto impio auctore loquitur in Brevi *Apostolicae Sedis*, die 22. Augusti 1851.

Plura quoque de matrimonio falsa asseruntur:

Nulla ratione fieri posse, Christum exexisse matrimonium ad dignitatem Sacramenti;

Matrimonii Sacramentum non esse nisi quid contractui accessorium, ab eoque separabile, ipsumque Sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm esse;

Iure naturae matrimonii vinculum non esse indissolubile;

Ecclesiam non habere potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed eam civili potestati competere, qua impedimenta existentia tollenda sint;

Causas matrimoniales, et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinere;

Ecclesiam sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepisse, non iure proprio, sed illo iure usam, quod a civili potestate mutuata erat;

Tridentinos Canones (sess. 24. c. 4. de *Matrim.*) qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non esse dogmaticos, vel de hac mutuata potestate intelligendos;

Tridentinam formam sub infirmitatis poena non obligare, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere;

Bonifacium VIII, votum castitatis in ordinatione emissum, nuptias nullas reddere, primum asseruisse.

605. — II. In Allocutione diei 27. Septembris 1853. circa res Reipublicae Neogranatensis (*Nouvell-Grenade*), sic aiebat Summus Pontifex:

... Cum nemo ex catholicis ignoret, aut ignorare possit, matrimonium esse vere et proprie unum ex septem Evangelicae legis Sacramentis, a Christo Domino institutum, ac propterea inter fideles matrimonium dari non posse QUIN UNO EODEMQUE TEMPORE SIT SACRAMENTUM, atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris, PRAETER SACRAMENTUM, coniunctionem cuiuscumque etiam legis civilis vi factam, nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum, ab Ecclesia tanto tem-

pore damnatum, ac proinde a coniugali foedere SACRAMENTUM SEPARARI NUNQUAM POSSE, et omnino spectare ad Ecclesiae potestatem ea omnia decernere, quae ad idem matrimonium quovis modo possunt pertinere, etc.

§. II. — De impedimentis in specie.

606. — Impedimenta matrimonium dirimentia quindecim numerantur his versibus expressa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Aetas, affinis, si clandestinus, et impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutae:
Haec socianda vetant connubia, facta retractant.

De singulis seorsim sermonem instituemus.

PUNCTUM I. — De impedimento erroris et conditionis.

Duplex circa matrimonium error distinguitur, scilicet 1° error *substantialis*, qui versatur circa personam; 2° error *accidentalis*, qui personae qualitates afficit. Conditio autem intelligitur *servilis* ab altera parte ignorata.

607. Principia. — I. Omnis error circa personam matrimonium efficit nullum de iure naturali, etiamsi error sit omnino invincibilis. Ratio est, quia ex parte contrahentis tollit voluntarium circa obiectum contractus, et proinde consensu deficiente contractus est irritus.

II. Error circa qualitates personae, qualiscumque sit, per se non irritat matrimonium. Ratio est, quia error circa qualitates non cadit in obiectum contractus (5); obiectum enim istud est ipsamet persona, cum qua con-

(5) Rationem solidam, cur validus consistere debeat contractus matrimonii, etiamsi error circa qualitates antecederet se habeat, et det causam contractui, habes penes Molinam (*De Iust. et Iur.* Tr. 2. disp. 259. n. 8. et disp. 252. n. 5.), et Sanchez (*De Matrim.* lib. 10. disp. 9. n. 20.); clarius autem apud Lugo (*De Iustitia et Iure*, disp. 22. n. 88.), ita disserentem: Ego in primis de contractu matrimonii atque etiam de professione religiosa, vel votis constituentibus statum religiosum, qualia sunt vota simplicia nostrae Societatis, di-

cendum puto, quod si error vel dolus non versetur circa substantiam, etiamsi det causam contractui, non reddit illum irritum nec irritandum... Ratio autem est, quia in iis, quae constituunt statum ex natura sua firmum et irrevocabilem, quales sunt professio et matrimonium, voluntas iuxta naturam rei, de qua agitur, accommodat se et consentit sine restrictione vel conditione, sed omnino absolute et independenter ab aliis conditionibus praeter eas, quae sunt de substantia eiusdem contractus. Ex iis

trahitur, ut modo dictum est, non vero sunt ipsius qualitates. Excipe, nisi qualitas *explicite*, velut conditio *sine qua non* (ut aiunt) intendatur (6).

III. Error circa *conditionem servilem* compartis dirimit matrimonium de Iure ecclesiastico, ut constat ex lib. 4. *Decretalium*, tit. 9. Hoc impedimentum locum non habet amplius in Europa, ubi servitus poenitus exstincta est (7).

enim conditionibus manerent incerta matrimonia et professiones, atque adeo ipse status, quod non est iuxta naturam rei, de qua agitur. Quidquid igitur sit de aliis contractibus, in iis omnino dicendum est, non irritari ex dolo etiam dante causam contractui, dummodo non versetur circa substantiam. Incommoda autem matrimonii, ut ait Lugo, *incerti*, sic Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 1. n. 447.) indicat: *Si talis error matrimonium vitiet, plurima matrimonia, magno prolium, maximo reipublicae damno, et scandalo publico dissolverentur, cum saepissime in hoc contractu interveniat error circa qualitatem.* Vid. et S. Alphons. (lib. 6. n. 1012.).

(6) Non in hoc tantum casu, sed etiam in alio, quem A. omittit, error circa qualitatem invalidum efficit matrimonium; quamquam uterque casus contineri potest generali illa, utut subobscura regula, *ob errorem qualitatis matrimonium invalidari, quando eiusmodi error qualitatis transit in substantiam.* Primus itaque casus, quem et A. innuit, est, quando qualitas est conditio, sub qua praestatur consensus; manifestum est enim, conditione deficiente, etiam conditionatum, idest consensum deficere. Alter casus est, quando qualitas est determinativa personae, quaecum quis contrahere intendit; seu quando personam, cum qua contrahis, non cognoscis nec determinas, nisi ex indicio et nota illius qualitatis. Qua de re Pirhing (lib. 4. tit. 1. n. 163): *Si per qualitatem, in qua erratur, certa et individua persona designetur, animoque*

concipiatur, quae visu prius ignota est, tunc error redundat in errorem personae. Item sat clare Sanchez (lib. 7. disp. 18. n. 38.): *Ad explicandum, quando error circa qualitatem redundat in errorem personae matrimonium dirimentem, dico breviter, tunc id accidere, quando erratur circa qualitatem, quae certam personam designat, quae contrahenti prius nota non erat absque illa qualitate* (scil. nisi ex illa qualitate): *nec constat, mentem contrahentis fuisse in personam sibi praesentem, quaecumque illa sit, consentire.*

(7) Locum non habet in Europa hoc impedimentum, non quia cesset ius, sed quia communiter deest occasio, nisi forte in partibus turcici imperii, aut si quae personae servituti adhuc mancipatae in alias Europae partes aliunde adveniant. Error autem haec in re ex communi DD. sententia matrimonium dirimit, etiamsi crassus fuerit (Vid. S. Alphons. lib. 6. n. 1019., et Schmalzgr. lib. 4. tit. 9. n. 29.-31.). Quod si contrahens sciat conditionem alterius servilem, aut coniugium ignoranter contractum, deinde, cognito errore, ratum habeat, ex omnium sententia certum est, matrimonium esse validum; ex dispositione autem Iuris Canonici (*C. Si viduam* 15. dist. 34.) scienter contrahens cum ancilla fit irregularis (S. Alphons. l. c. n. 1018., et Schmalzgr. l. c. n. 15.-18.): et in secundo casu renovandus esset consensus coram parcho ac testibus, nisi forte nullitas praecedentis contractus ita omnino occulta esset, ut probari non posset: tunc enim sufficeret

608. *Resolves.* — 1° Si quis putet contrahere nuptias cum Anna, et ducat Agatham, invalidum est matrimonium. Secus, si putans se duxisse puellam nobilem, divitem, virginem, pacificam, e contrario plebeiam, pauperem, corruptam, rixosam eam inveniat.

2° Validum est matrimonium, si quis ducat viduam putans se ducere caelibem, etiamsi per fraudem in hunc errorem inductus fuerit; nam fraus inducit quidem obligationem reparandi iniuriam, non autem efficit, ut consensus non versetur circa substantiam rei, de qua agitur. Imo hoc valet, licet certo contrahere nolisset, si prius eam viduam esse novisset; non enim ad id, quod forte vel etiam certo quis factururus fuisset, sed ad id, quod reapse fecit, attendendum est.

3° Valide contrahit puella nobilis cum viro vago, qui falso se iactat nobilem et bonorum multorum possessorem, idque falsis testimoniis probat. Sed mulier illa non tenetur cum ipso cohabitare, et divortium perpetuum quoad torum et habitationem statim facere potest. — S. Lig., et alii omnes.

consensus denuo a parte libera emissus (Vid. Schmalzgr. lib. 4. tit. 3. n. 121., et tit. 9. n. 18.).

Hoc porro impedimentum, uti patet, valet solum quoad matrimonium liberi cum servo: nam (et haec sedulo notanda pro locis, in quibus adhuc servitus viget) coniugia inter servos extra controversiam (Schmalzgr. l. c. n. 7.) valida habenda sunt (Vid. C. 2. q. 2. Caus. 29., et S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5.), etiamsi contrahantur sine heri consensu (*C. Dignum* 1. *De Coniug. Serv.* — Schmalzgr. l. c. n. 10.); quocirca sicut servus licite, etiam hero suo invito, matrimonium contrahit, sic herus graviter contra iustitiam peccat, si servum aut positive a matrimonio impediat, aut illum, postquam contraxit, durius hac de causa tractet. Non tamen positive consentire tenetur, et concinens inde ex plurium DD. sententia praedictum subire, ut servus tunc possit ac debeat praeferre coniugem debitum petentem hero petenti servitium; quamquam Sanchez (lib. 7. disp. 21. n. 15.)

censet, id locum habere, etiamsi matrimonium fiat hero non consentiente (Vid. Schmalzgrueber, l. c. n. 13.).

Quandoquidem autem herus ius habet vendendi servos, difficultatem inde profluentem, si sine illius consensu matrimonium contractum fuerit, DD. sic componunt: 1° Si nondum a servo inchoatum sit matrimonium per sponsalia de futuro, herus potest servum vendere, quia sic matrimonium non impedit, et alioquin utitur iure suo; — 2° Si vero matrimonium per sponsalia de futuro iam sit inchoatum, non licet hero uti eo medio, quia sponsae iam est ius quaesitum, ut servus stet promissis et matrimonium contrahat; quod herus, servum alio mittens, impediret; — 3° Denique si matrimonium iam contractum sit, quidam putarunt, posse servum venundari, quia sic non matrimonium, sed tantum eiusdem usus impeditur; alii tamen magis cohaerenter id negant, nisi uxor commode possit virum sequi (Schmalzgr. l. c. n. 14.).

PUNCTUM II. *De impedimento voti et Ordinis.*

609. — I. Votum dirimens matrimonium est solum votum solemne castitatis (8), per professionem in religione approbata emissum. Votum enim simplex castitatis, etiam perfectae et perpetuae, matrimonium non dirimit (9), sed tantum impedit, iuxta superius dicta n. 591.

II. Ordo autem matrimonium dirimens, est Ordo sacer, nempe Presbyteratus, Diaconatus et Subdiaconatus.

De utroque hoc impedimento loquitur *Concil. Later. I. et II.*, atque *Trid. sess. 24. Can. 9.* inquit: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque esse validum, non obstante lege ecclesiastica vel voto, anathema sit* (10).

610. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *Quonam iure praedicta impedimenta matrimonium dirimant?*

Resp. 1° Impedimentum *Ordinis* iuxta sententiam communem dirimit tantum Iure ecclesiastico (11). Ratio est, quia ex una parte Ordo *per se* non repugnat cum statu coniugali; nec adest ex altera parte prohibitio ulla divina, quae in Scripturis aut in traditione inveniatur. — S. Lig. n. 1059.

Resp. 2° Cum solemnitas voti sit Iuris ecclesiastici, eo ipso Papa di-

(8) Dicitur votum *castitatis*, non vero votum *religiosum*, quia ideo et eatenus professio religiosa matrimonium dirimit, quatenus solemne votum castitatis includit. Non dirimunt ergo matrimonium vota, utut solemnia, quorundam Ordinum Equestrium, quae profiteantur tantummodo *castitatem coniugalem*. Vid. Schmalzgr. (lib. 4. tit. 6. n. 45.).

(9) Ex speciali privilegio Gregorii XIII. sunt excipienda vota simplicia, quae post biennium tirocinii emittuntur in Societate Iesu, uti alias (sup. not. ad n. 371.) diximus.

(10) *In Clement. Unic. De Consanguin. et Affinit.* contra eos, qui scienter contrahere non vereantur matrimonium cum Moniali, tum contra Moniales, Religiosos, et Clericos in sacris constitutos matrimonium contrahentes, excommunicatio fertur latae sententiae. Haec porro

excommunicatio absolute non erat reservata, licet non possent rei absolvi ante separationem; sed post separationem a quolibet confessario absolvi poterant, nisi forte excommunicati denunciati essent; tunc enim solus Episcopus absolvere eos poterat. Sed novo iure haec excommunicatio prorsus Episcopis sive Ordinariis reservatur. Nam in *Constit. Apostolicae Sedis* a SS. D. N. P. Pio IX ann. 1869. edita, inter excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatas haec primo loco legitur: *Contra Clericos in sacris constitutos vel Regulares et Moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.*

(11) Vid. Vol. 4 num. 991. not. 3.

spensare potest, dummodo adsit causa sufficiens, idest rei gravitati proportionata (12).

QUAER. 2° *Quaenam conditiones requirantur, ut votum solemne et Ordo matrimonium dirimant?*

Resp. 1° *Quoad votum*, debet esse emissum 1° voluntarie et deliberate; 2° cum vera intentione se obligandi; secus enim votum validum non foret.

Resp. 2° *Quoad Ordinem*, requiritur 1° ut sit susceptus valide; 2° ut sit susceptus voluntarie. — *Ita omnes.*

PUNCTUM III. — *De impedimento cognationis.*

Cognatio triplicis generis distinguitur, scilicet 1° *naturalis*; 2° *spiritualis*; 3° *legalis*. De singulis seorsim.

SECTIO I. — *De cognatione naturali.*

611. — Cognatio *naturalis*, seu consanguinitas, est vinculum personarum ab eodem stipite proximo per carnalem generationem descendentium, quod scilicet exurgit ex unitate et participatione eiusdem sanguinis.

In consanguinitate tria sunt distinguenda, scilicet 1° *stipes* seu persona, ex qua aliae ducunt originem; 2° *gradus*, seu mensura distantiae unius personae ab altera; 3° *linea*, seu series personarum ab eodem stipite descendentium.

Linea duplex est: alia *recta*, et alia *collateralis* seu *transversalis*. Prior est series personarum, quarum aliae ab aliis descendunt, vel *immediate*, ut filii a parentibus, vel *mediate*, ut nepotes ab avis, vel a proavis, etc. Posterior vero est series personarum, quae licet stipitem communem habeant, aliae tamen ab aliis non descendunt, ut sunt fratres, consobrini, etc.

Linea collateralis est *aequalis* vel *inaequalis*, prout consanguinei aequaliter a communi stipite distant.

612. **Statuenda.** — I. Consanguinitas in *linea recta* saltem de iure positivo matrimonium dirimit *indefinite* in quocumque gradu. Patet ex Iure can. in *Resp. Nicolai I. ad Bulgaros, c. 37.*

II. Consanguinitas in *linea collateralis* matrimonium dirimit usque ad *quartum gradum inclusive*, et non ultra. Constat ex *Conc. Later. IV.* et pluribus locis Iuris canonici.

(12) Posse Pontificem ab hoc impedimento dispensare, sententia est receptissima Thh. et Canonist., quos longa serie allegat Sanchez (*De Matrim.* lib. 8.

disp. 8. n. 7.): et quidem concessae huius dispensationis exempla passim suppetunt, ut videre est apud Schmalzgrueber (lib. 3. tit. 35. n. 48.).

BIBLIOTECA CENTRAL
U. A. M. L.